

КОМПАРАТИВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕРЕЖІ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

УДК 004.414:378.1/330(438+477)

Алла Загородня, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом
Міжрегіональної Академії Управління персоналом

КОМПАРАТИВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕРЕЖІ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

У статті розкрито двоаспектність значення поняття “економічна освіта”, яке розглядається вітчизняними та сучасними науковцями, з точки зору професійної підготовки економістів усіх спеціальностей та набору певних економічних знань. Проаналізовано історичні етапи становлення та розвитку економіки на теренах України та Республіки Польщі. Виявлено специфічні характеристики діяльності мережі вищих навчальних закладів економічного профілю України та Республіки Польщі. Визначено спільні та відмінні ознаки системи підготовки фахівців економічної галузі у ВНЗ України та Республіки Польщі.

Ключові слова: економічна освіта, мережа вищих економічних навчальних закладів, Республіка Польща, Україна.

Літ. 7.

Алла Загородня, кандидат педагогических наук,
профессор кафедры профессионального образования и управления учебным заведением
Межрегиональной Академии Управления персоналом

КОМПАРАТИВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СЕТИ ВЫСШИХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬШИ И УКРАИНЫ

В статье раскрыто двоаспектность значение понятия “экономическое образование”, которое рассматривается отечественными и современными учеными, с точки зрения профессиональной подготовки экономистов всех специальностей и набора определенных экономических знаний. Проанализированы исторические этапы становления и развития экономики на территории Украины и Республики Польша. Выявлены специфические характеристики деятельности сети высших учебных заведений экономического профиля Украины и Республики Польша. Определены общие и отличительные признаки системы подготовки специалистов экономической отрасли в вузах Украины и Республики Польша.

Ключевые слова: экономическое образование, сеть высших экономических учебных заведений, Республика Польша, Украина.

**Alla Zahorodnya, Ph.D. (Pedagogy), Professor of the Professional Education and
Educational Institution Management Department Interregional Academy of Personnel Management**

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE NETWORK OF THE HIGHER ECONOMIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF POLAND AND UKRAINE

The article deals with the bipolarity of meaning of the concept “economic education”, which is considered by the domestic and modern scientists, from the point of view of professional training of economists of all specialties and a set of specific economic knowledge. The author analyzes the historical stages of the formation and development of the economy on the territory of Ukraine and the Republic of Poland. The article reveals the specific characteristics of activity of the network of higher education institutions of the economic profile of Ukraine and the Republic of Poland. The common and distinctive features of the system of training of specialists in the economic sector at universities of Ukraine and the Republic of Poland are determined.

Keywords: an economic education, the network of higher economic educational institutions, the Republic of Poland, Ukraine.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси, які активно відбуваються у системі вищої освіти, зумовлені вимогами підготовки висококваліфікованих фахівців, що повинні забезпечити потреби ринку праці та бути готовими до навчання впродовж усього життя. Демографічні зміни, старіння населення і нові

проблеми на ринку праці – все це передбачає необхідність постійного вдосконалення та оновлення професійних компетентностей, серед яких можливість здійснення швидкої адаптації до нових умов працевлаштування у різних галузях виробництва, зокрема й економіки. Поступова інтернаціоналізація та впровадження нових

технологій виробництва докорінно змінюють характер роботи.

У переліку широкої мережі виробничих галузей та наукових напрямів дослідження провідне місце займає економічна освіта, підготовка фахівців в межах якої впливає на економічну політику кожної держави, розвиток суспільно-економічних відносин у межах держави і в контексті міждержавної співпраці. Саме мережа вищих навчальних закладів, які забезпечують підготовку фахівців економічної галузі, особливості організації освітнього процесу в них є предметом ґрунтовних наукових теоретико-практичних досліджень у Республіці Польща та в Україні.

Порушувана проблема досліджується багатьма вітчизняними та сучасними науковцями, зокрема В. Вітлінським, В. Гур'яною, Є. Калашніковою, С. Касьяною, Т. Коваль, О. Падалкою, Т. Поясок, В. Стрельниковим та ін.

Мета статті полягає у визначенні спільних та відмінних ознак професійної діяльності мережі вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняні науково-педагогічні джерела поняття “економічна освіта” трактують у двох аспектах: як професійна підготовка економістів усіх спеціальностей, а також як набір певних економічних знань, якими володіє особистість. Відповідно вирізняються також цілі економічної освіти. Так, зокрема, економічна освіта, як професійна підготовка, – передбачає отримання спеціальних економічних знань у межах фахової підготовки економістів усіх спеціальностей, що дозволяють випускнику навчального закладу успішно виконувати роботу за набутою професією [2; 4]. Саме в такому контексті економічну освіту доцільно розглядати як сукупність фундаментальної економічної підготовки та спеціальних знань.

На думку В. Гур'яної, економічна освіта здійснюється на всіх етапах професійного навчання та повинна формувати грамотного фахівця, що володіє досить великим обсягом економічних знань, які дозволяють йому успішно діяти в умовах товарно-грошових відносин [2].

Порівняльний аналіз мережі вищих економічних навчальних закладів Республіки Польщі та України доцільно розпочати з історичних етапів становлення та розвитку економіки, зокрема: як напряму виробництва, галузі науки, мережі виробничих та освітніх закладів.

Як зазначають дослідники, економіка як наука, була сформована у Польщі у другій половині XVIII століття. Впродовж тривалого періоду

становлення та розвитку економічних структурних підрозділів, напрямів економічного дослідження, формувалися та розвивалися різні економічні погляди, які залишили вагомий слід в історії розвитку економічної думки Республіки Польща [7]. Разом з тим, економічний розвиток держави був зумовлений ще задовго до створення уніфікованої розгалуженої мережі як освітніх, так і виробничих економічних установ.

Що стосується України, то спеціальних економічних вищих навчальних закладів в Україні до середини XIX ст. не було, початкові знання з економіки в цей період давали комерційні курси, торговельні класи, торговельні школи та комерційні училища, проте їхня кількість до 1896 р. була незначною. Активний розвиток в науці розпочався з другої половини XIX ст. і вже у 1898 р. у підпорядкуванні Міністерства фінансів було 33 громадських та 15 приватних комерційних училищ, 21 громадська та 15 приватних торговельних шкіл, 14 торговельних класів, 21 комерційний, бухгалтерський та рахівничий курс [3].

Сучасна вища освіта України та Польщі перебуває в Болонському процесі, згідно якого встановлено такі освітні рівні підготовки фахівців: бакалавр, магістр, доктор наук. Тривалість навчання згідно даних ОР приблизно однакова: бакалаврат (3 – 3, 5 – 4 роки – навчання на технічних спеціальностях Польщі триває довше, ніж в Україні); магістратура (1, 5 – 2 роки).

Однією з особливостей діяльності мережі вищих навчальних закладів економічного профілю в Україні слід зазначити те, що мережі таких вищих навчальних закладів досить часто пропонують абітурієнтам гуманітарні напрями підготовки. Актуальність тісного зв'язку економічних й гуманітарних наук зумовлена тим, що в умовах сучасності збільшується попит на фахівців, які володіють професійними знаннями в декількох різних галузях. Такими універсальними фахівцями стають випускники економічних факультетів, які навчаються за профілями: “Економічна соціологія”, “Політологія економічних процесів”, “Зв'язки з громадськістю в політиці та бізнесі”, “Міжнародне фінансове право”, “Фінансове та податкове право”, “Цивільне та підприємницьке право”, “Міжнародний туризм”.

Серед гуманітарних дисциплін окреме місце посідають дисципліни правознавчого циклу. Освітні програми та спеціалізації “Міжнародне фінансове право”, “Фінансове та податкове право”, “Цивільне і підприємницьке право” орієнтовані на підготовку фахівців з

поглибленими знаннями в галузі фінансів, кредиту, обліку і аудиту, а також податків й оподаткування. Особлива увага в освітньо-професійних програмах навчання приділяється дисциплінам цивільно-правового блоку, де студенти вивчають усі аспекти фінансово-правового регулювання діяльності державних і комерційних організацій, що надає їм можливості для працевлаштування у вищих урядових установах країни.

Дослідники виокремлюють деякі особливості, притаманні українській системі економічної освіти, які демонструють її проблемні “зони”, а саме: вузька професійна спеціалізація (наприклад, часто фахівці, які працюють на фондовому ринку, мають дуже поверхнєве уявлення про економіку виробництва або логістику); теорія бухгалтерського обліку відокремлена від базових основ економічної освіти (проте більшість практикуючих економістів вважають знання основ бухгалтерії необхідною базою, без якої не можливо пізнати сутності економічної освіти); аналіз закономірностей бізнесу та прогнозування його розвитку в більшості випадків спирається на математичні та статистичні методи, які вимагають від фахівців відповідних знань; економічна освіта досить часто вибирається в якості не базової, а другої вищої освіти; важливе місце у сучасній економічній освіті належить знанням іноземних мов, оскільки значну роль у сучасній економіці відіграють світові економічні взаємозв'язки [3; 6].

Аналізуючи мережу вищих економічних навчальних закладів Республіки Польща та спираючись на результати теоретико-практичних досліджень даної проблематики, вважаємо за доцільне виокремити ознаки більшої конкурентної спроможності вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців економічної галузі, зокрема:

- наявність великої кількості різноманітних освітніх закладів – від невеликих коледжів економічного профілю до багаточисельних вищих навчальних закладів державної та приватної форм власності, що дає можливість студентам обирати той навчальний заклад, який максимально відповідає їх освітнім потребам, а також залучати іноземних студентів;

- студентам вищих навчальних закладів Республіки Польща надається право вибору навчальних курсів і тем для наукових досліджень;

- у науково-дослідних університетах навчання та наукова робота взаємодіють таким чином, що оновлюються та збагачуються два види діяльності;

- заохочується вступ студентів, дослідників та викладачів з різних країн, їх інтелектуальний

потенціал та загальнокультурний розвиток сприяють розвитку польських навчальних закладів;

- відповідальність за підтримку необхідних досліджень в університетах беруть на себе воеводства або окремі корпорації, які виділяють гранти дослідникам, здатним забезпечити конкуренцію колегам на ринку праці;

- традиції благодійності, меценатства, які відповідно підтримуються і податковими законами Республіки Польща, дають можливість випускникам та іншим громадянам підтримувати університети та коледжі; стипендіальні фонди, які укладаються за рахунок благодійної допомоги, забезпечують талановитих студентів з низьким матеріальним статком, надаючи можливість отримати освіту у найбільш престижних вищих навчальних закладах;

- розробка освітніх проєктів, що передбачає їх реалізацію на університетському рівні, залучення при цьому фахівців необхідної кваліфікації, отримання при цьому незмінної високої якості виконаної роботи через багаторічний досвід досліджень і персональних здобутків учених;

- створення необхідних умов для безперервності навчання через такі форми як короткотривалі курси або інтерактивні форми навчання;

- вступ студентів та прийом викладачів на конкурсній основі сприяє добору кращих студентів та висококваліфікованих викладачів [1; 7].

Цікавим є те, що для польських громадян навчання в державних вищих навчальних закладах (незалежно від профілю підготовки) є безкоштовним, натомість усі іноземні студенти мають сплачувати кошти за навчання. Винятком є тільки учасники програм обміну або ті, хто вступав до вишу на тих самих засадах, як і польські громадяни, які мають право на безкоштовне навчання.

Вищі навчальні заклади Республіки Польща беруть активну участь в програмах міжнародного обміну студентами SOCRATES / Erasmus: студенти можуть їхати на навчання, практику, стажування у вищі навчальні заклади інших країн на умовах укладених угод про співпрацю між конкретними освітніми установами, а також отримувати дипломи подвійних спеціальностей, що значно полегшує визнання освіти за кордоном. Натомість, практика залучення до Міжнародного обміну студентами через програму Erasmus у вищих навчальних закладах України (незалежно від напрямку підготовки студентів) тільки починає активно впроваджуватися і можливість такої співпраці залежить від вищого навчального закладу (перевага надається вишам зі статусом

КОМПАРАТИВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕРЕЖІ ВИЩИХ ЕКОНОМІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

національного та дослідницьким вищим навчальним закладам), особистісних науково-практичних зв'язків, а також активізації діяльності громадських організацій, які зацікавлені в даному форматі співпраці [5].

Ще однією спільною ознакою систем підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польщі та України, також є відсутність мотивації, готовності до постійного вдосконалення та оновлення компетенції, що означає відсутність гнучкості фахової підготовки та готовності пристосовуватися до змін, зумовлених вимогами сучасного ринку праці, що в перспективі перешкоджає активній участі в реорганізації суспільства.

Висновки. Таким чином, компаративістичний аналіз мережі вищих економічних навчальних закладів Республіки Польща та України показав, що підготовка фахівців у цих країнах здійснюється: в різних типах вищих навчальних закладів як державної, так і приватної форм власності; не тільки у вищих навчальних закладах економічного профілю, але й у класичних університетах; як через систему обов'язкових навчальних курсів (освітня програма), так і в контексті організації бізнес-шкіл, спеціальних академічних програм, Центрів бізнес-освіти тощо, які є структурними підрозділами конкретного вищого навчального закладу (Україна) або можуть існувати автономно (Республіка Польща); на основі європейських стандартів економічної освіти, що відображується через норми в освіті, науці та техніці.

Література

1. Вітлінський В.В. Моделирование экономики: навч. посібник / В.В. Вітлінський – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с.
2. Гурьянова В.Г. Экономическое образование и воспитание как единый процесс формирования и развития будущего специалиста [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://agrotext.ru/436>.
3. Калашнікова Є. Зародження та розвиток економічної освіти в Україні: історичний аспект / Є. Калашнікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/62-conferencia-16-04-2013/780-780.html>
4. Коваль Т.І. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: автореф. на

здоб. докт. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київ, 2008. – 44 с.

5. Основні європейські програми та ініціативи у сфері освіти і навчання [Електронний ресурс] // Сайт українського наукового клубу. – Режим доступу: http://www.nauka.in.ua/opportunities/fellowship/article_detail/902.

6. Поясок Т.Б. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх економістів у незалежній Україні / Т.Б. Поясок // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/npo/2007_1-2/Poyasok.pdf. – С. 25 – 31.

7. Education – Technology – Computer science // Quarterly Journal. 2016. – № 2 (16). – 316 с.

References

1. Vitlinskyi V.V. (2003). *Modeliuvannia ekonomiky [Modelling of economy]*. Navch. posibnyk. Kyiv: KNEU, 408 p. [in Ukrainian].
2. Guryanova V.G. *Ekonomicheskoe obrazovanie i vospitanie kak edinyy protsess formirovaniya i razvitiya budushchego spetsialista [Economic Education and upbringing as a single process of formation and development of the future specialist]*. Retrieved from: <http://agrotext.ru/436>. [in Russian].
3. Kalashnikova Ye. *Zarodzhennia ta rozvytok ekonomichnoi osvity v Ukraini: istorychnyi aspekt [Origin and development of the economic education in Ukraine: historical aspects]*. Retrieved from: <http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/62-conferencia-16-04-2013/780-780.html> [in Ukrainian].
4. Koval T.I. (2008). *Teoretychni ta metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky z informatsiinykh tekhnolohii maibutnikh menedzheriv-ekonomistiv [Theoretical and methodological bases of professional training on information technologies of the future managers and economists]*. Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv, 44 p. [in Ukrainian].
5. *Osnovni yevropeiski prohramy ta initsiatyvy u sferi osvity i navchannia [The main European programs and initiatives in educational and training field]*. Sait ukrainsko honaukovoho klubu. Retrieved from: http://www.nauka.in.ua/opportunities/fellowship/article_detail/902. [in Ukrainian].
6. Poyasok T.B. *Suchasnyi stan profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv u nezalezhnii Ukraini [The modern condition of professional training of the future economists in the independent Ukraine]*. Retrieved from: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/npo/2007_1-2/Poyasok.pdf. pp. 25-31. [in Ukrainian].
7. Education – Technology – Computer science (2016). *Quarterly Journal*. 2 (16), 316 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.03.2017

